

М. ИРИСҚУЛОВ

ТИЛШУНОСЛИККА КИРИШ

*Республика Халқ таълими вазирлиги дорилфунун
ва педагогика институтлари талабаларига
қўлланма сифатида тавсия этган*

ТОШКЕНТ «УЎҚИТУВЧИ» 1992

Махсус муҳаррир: филология фанлари номзоди, профессор
Л. Т. БОБОХОНОВА

Тақризчи: В. И. Ленин номи Тошкент Давлат дорилфунуни
роман-герман филологияси факультети инглиз фило-
логияси кафедрасининг ўқитувчиси, филология фан-
лари номзоди **Ғ. Х. САЛИМОВ**.

И 74

Ирисқулов М. Т.

Тилшуносликка кириш: Дорилфунун ва
педагогика ин-тлари талабаларига қўлл./
[Махсус муҳаррир Л. Т. Бобохонова].— Т.:
Ўқитувчи, 1992.—256 б.

Ирисқулов М. Т. Введение в языкознание: Учебное
пособие для студентов филологических и романо-гер-
манских факультетов университетов и пединституты.

ББК 81я73

И 4602020102—73
353 (04) — 92 68 -- 91

© «Ўқитувчи» 1992

ISBN 5—645—01342—5

Мазкур қўлланма дорилфунун ва педагогика олийгоҳларининг I курс талабаларига мўлжалланган. «Тилшуносликка кириш» фани олий ўқув юртларида ўрганиладиган биринчи назарий курсдир. Табiiйки, талабалар бу курсни ўзлаштириш жараёнида турли қийинчиликларга дуч келадилар, чунки биринчидан, тил — мураккаб ҳодиса, унинг системасини ва таркибини атрофлича тушуниш, кейинчалик бу билимни бошқаларга тушутириш осон иш эмас, иккинчидан, тилшунослик назарий фан бўлганлиги сабабли, кўплаб атамалар ва тушунчаларни ўзлаштиришга тўғри келади, учинчидан, «тилшуносликка кириш» фақат она тилининг хусусиятларини эмас, балки дунёдаги мавжуд тилларнинг ранг-баранг хусусиятларини, тиллар орасидаги ўхшашлик ва фарқларни ҳисобга олади, бу эса талабалардан чуқур билимни талаб этади, тўртинчидан, бу фанга ўқув режаларида ажратилган соат билан мазкур фан ҳажми орасида катта номутаносиблик бор; табiiйки, ўқув жадвалидаги соатлар миқдори бу фанни дарс жараёнида ўрганиш имкониятини бермайди. Шунинг учун тилшуносликнинг талайгина қисмини талабаларнинг мустақил ўрганишларига тўғри келади.

Шу муносабат билан ҳозир жумҳуриятимиз олийгоҳлари олдида мустақил ишлашга мўлжалланган дарслик ва қўлланмалар яратиш, талабаларнинг мустақил ишини ташкил қилиш, мустақил ишнинг натижаларини назорат қилиш йўлларини ишлаб чиқиш каби бирмунча жиддий вазифалар турибди. Эътиборингизга ҳавола этилаётган мазкур қўлланма ана шу йўлдаги дастлабки уринишлардандир.

Бошқа фанлар қатори тилшунослик ҳам катта одимлар билан ривожланиб бормоқда. Кейинги йилларда иттифоқимизда ва хорижда нашр этилган қатор ишлар таҳсинга сазовордир. Уларнинг кўпчилиги коммуника-

тив тилшунослик деб аталмиш соҳани ўрганишга бағишланган. Шу муносабат билан тилшуносликка оид аввал ишлаб чиқилган баъзи илмий фаразлар, назариялар ҳозирги кунда қайта кўриб чиқилмоқда. Қўлланмани тайёрлашда замонавий тилшунослик фани эришаётган ютуқларни имкони борича ҳисобга олишга ҳаракат қилинди. Қўлланмага киритилган «ижтимоий тилшунослик» (социолингвистика) «матн (текст) тилшунослиги», «халқаро тил муаммоси» каби бўлимлар шулар жумласидандир. Қўлланманинг тузилиши унинг олдига қўйилган мақсад билан белгиланади. Ҳар бир бўлимдан кейин масалани ўзлаштирилиш даражасини аниқлаш мақсадида савол ва топшириқлар берилди. Тилнинг амалий томони билан боғлиқ бўлган бўлимлардан кейин эса саволлар билан бир қаторда машқлар ҳам киритилди.

Ўқувчининг амалий ҳамда мавҳум тафаккурини чегараламаслик ниятида дастурнинг кўпчилик бобларида у ёки бу масалада замонавий тилшуносликда мавжуд бир эмас бир нечта фикрлар келтирилди. Англашилишича, бу услуб ўқувчининг кўрилаётган масалага ижодий ёндошишига ёрдам беради: у келтирилган фикрларнинг бирини танлайди ёки улар асосида ўзи янги бир хулосага келади. Ҳар қандай ривожланиш, тараққиётнинг асосида кўп фикрлилик ётади. Бу фикрларни қиёслаш, чоғиштириб ўрганиш янги фикр пайдо бўлишининг гаровидир.

Бу турдаги қўлланма биринчи бор нашр қилинаётганлиги сабабли, унда хато ва камчиликлар бўлиши табиий бир ҳолдир. Шу муносабат билан биз ҳамкасбларимиз ва талабаларнинг ушбу иш бўйича фикр ва мулоҳазаларини мамнуният билан қабул қиламиз.

Яна бир масалада тўхталиб ўтиш мақсадга мувофиқдир. Қоғозни тежаш ниятида тегншли бобларнинг охирида Ш. Қаримов томонидан ёзилган «Тилшуносликка кириш» курсидан практикум» қўлланмасида берилган машқларни фақат бет ва номерлари кўрсатилди.

ТИЛШУНОСЛИК ФАНИНИНГ ЎРГАНИШ СОҲАСИ ВА МАВЗУСИ

Тилшунослик тилнинг пайдо бўлиши ва ривожланиши, тил ва тафаккур, тил ва жамият ўртасидаги муносабатлар, тилнинг жамиятдаги ўрни, ички тузилиши — тилнинг таснифи, уни таҳлил қилиш усуллари ва шу каби масалаларни ўрганадиган фандир.

Тилни тилшуносликдан ташқари фалсафа, мантиқ каби бошқа фанлар ҳам ўрганади. Маълумки, тафаккурга дахлдор масалалар мантиқ илмининг мавзусидир. Шу туфайли мантиқчилар тафаккур қонуниятлари билан бирга, фикрнинг тилда акс этишини ўрганмасликлари мумкин эмас. Ундан ташқари, тил ва тафаккур бир-бири билан узвий боғланган, бири — иккинчисисиз яшай олмайдиган ҳодисадир, тафаккур тилда яшайди, ҳар қандай нутқ асосида эса тафаккур ётади. Мантиқ тилни ана шу йўналишда ўрганади.

Тилнинг пайдо бўлиши ва ривожланиши жамият тараққиёти билан боғлиқлиги туфайли тил социологлар томонидан ҳам ўрганилади. Маълумки, жамият тарихий тараққиёти жараёнида содир бўлган воқеа ва ҳодисалар тилда акс этмай қолмайди. Шунга кўра, тарихчилар тил тарихига, тилшунослар эса ўз навбатида тарих фанига мурожаат қилмай иложлари йўқ. Демак, тилшунослар тилга онд масалаларни ҳал қилишда этнография, психология, антропология, математика, жуғрофия, физика ва бошқа фанларга онд материаллар ва хулосалардан фойдаланадилар.

Шундай қилиб, тил фақат тилшунослик эмас, балки бошқа фанлар учун ҳам ўрганиш соҳаси сифатида намоён бўлади. Бу соҳадан ҳар бир фан ўз мавзусини ажратиб олади. Ўрганиш соҳасини ажратиб олиш нуқтаи назаридан тилшуносликни икки турга: **микрoлингвистика** (кичик тилшунослик) ва **макрoлингвистика** (катта тилшунослик)га ажратилади.

Микрoлингвистика тилнинг фақат ички, яъни фоне-

тик, лексик ва грамматик тузилишини, **макролингвистика** эса, тилни бошқа фанлар билан қўшилиб ўрганади.

Макролингвистика тилнинг пайдо бўлиши ва унинг тараққиёт қонунлари, тилнинг ижтимоий моҳиятини: унинг тафаккур билан муносабатини, тил ва бошқа сигнал системалари орасидаги ўхшашлик ва фарқларни, тилнинг тарқалиши (идиалект (шахсий шева), шева, янги тил масалалари) каби муаммоларни ўз ичига олади.

Ҳозирги кунда тил иккита бир-бирига зид дунёқараш — идеалистик ва материалистик нуқтаи назардан таърифланади. Онгни бирламчи, материяни иккиламчи деб билувчи идеалистик йўналишдаги олимлар тилга қуйидагича таъриф беришади:

«Тил тафаккурни ифода қилувчи ишоралар мажмуидир» (*Ф. Де Сосеюр*).

«Тил — одам онгининг иштирокисиз, унинг ташқи дунёга нисбатан бўлган механик ҳаракатидир» (*Л. Блумфильд*).

«Тил фикрни ифода қилишга мўлжалланган, талаффуз қилинадиган, чегараланган товушлар мажмуидир» (*Б. Гроссе*).

Бу фикрларнинг бирортаси, улар гарчи бир-бирини тўлдирса ҳам, тилнинг тўлиқ таърифи эмас, чунки у тилнинг ижтимоий моҳиятини очиб беролмайди.

Олимлар тилнинг кишилик жамиятида тутган ўрни нақадар муҳим эканини кўрсатиб, тил кишиларнинг энг муҳим алоқа воситасидир деб таърифлайдилар. Тил яккаю ягона алоқа воситаси эмас. Алоқа бошқа воситалар орқали ҳам ўрнатилиши мумкин. Масалан: Морзе алфавити, имо-ишоралар, Африкада узоқ масофага ахборот бериш учун қўлланиладиган ноғора товушлари, Канар оролларида ишлатиладиган «хуштак-тили» шулар жумласидандир. Лекин бу воситалар тилга нисбатан ёрдамчи, иккинчи даражалидир. Тил ва бошқа алоқа воситалари орасида ўхшашлик ва фарқлар мавжуд. Бу воситаларни бир-бири билан бирлаштирадиган хусусиятлар қуйидагилар:

— фикр ва ҳиссиётларни ифодалайди;

— ижтимоий, чунки жамият томонидан яратилиб, унга хизмат қилади.

— моддий (товуш тўлқинлари, график чизмалар ва бошқалар):

— объектив борлиқни акс эттиради.

Улар орасидаги фарқ эса қуйидагилар:

— тил фикр ва ҳиссиётларни ифода қилувчи восита. Инсон уни барча фаолиятида қўллайди. Бошқа алоқа воситалари ишлатилиш кўлами чекланган, масалан, кўча ҳаракати белгилари асосан ҳайдовчиларга хизмат қилади, бошқа ерда ишлатилмайди;

— тил қуруқ ахборотнинг ўзинигина бир шахсдан иккинчи шахсга етказмасдан, балки гапирувчининг бу ахборотга муносабатини, унинг хоҳиш-истаги ва баҳоси, руҳий ҳолатини акс эттиради.

— тилдан бошқа ҳамма сигнал системалари сунъийдир, улар одамлар томонидан яратилади ва шароитга кўра ўзгартирилиши мумкин. Сунъий воситаларнинг яратилишида одамларнинг ҳаммаси эмас, балки мазкур соҳани яхши билувчи кичик бир гуруҳ иштираётган. Тил эса одамларнинг истак-хоҳишларига боғлиқ бўлмайди, уни жамият аъзолари ўз ихтиёрлари билан ўзгартира олмайди. Тил асрлар давомида жамиятга хизмат қилади, уларнинг эҳтиёжларини тўла-тўқис бажаради, гарчанд тил ўзгарувчан ҳодиса бўлса-да, у фақат ўзининг ички объектив қонунлари асосида ривожланади. Шу билан бирга шуни ҳам қайд қилиш керакки, жамият бўлмаса, тил бўлмайди; жамият тилни кундалик ҳаётида қўлламаса, у (тил) ривожланмайди. Демак, тил ва жамият доимо бир-бирини тақозо этади. Бошқа сигнал системалари тилга нисбатан иккиламчи, унга қўшимча восита сифатида намоён бўлади, тилни тўлдиради.

Шундай қилиб, тил ўзига хос семиологик система (яъни ишоралар системаси) бўлиб, жамиятда асосий ва энг муҳим фикр алмашиш қуроли, жамият тафаккурининг ривожланишини таъминловчи, авлоддан авлодга маданий-тарихий анъаналарни етказувчи восита хизматини ўтайди.

ТИЛ — ИЖТИМОЙ ҲОДИСА

Тилнинг пайдо бўлиши ва унинг тараққиёт йўлини ўрганиш тилнинг қандай ҳодиса эканлигини тасаввур қилиш имконини беради.

Тилшунослик тарихида қадимдан қарама-қарши икки фикр ўртасида кураш боради. Биринчиси, XIX асрда Германияда Август Шлейхер томонидан асос солинган тилнинг табиий ҳодиса эканлиги ҳақидаги фикр-дир. Шлейхер у ёки бу ҳодисанинг табиий ёки ижтимоийлигини халқнинг иродаси шу ҳодисага таъсир кўрсата олиш-олмаслиги нуқтаи назардан аниқлайди. Унинг фикрича, тилнинг ривожланиши халқ истагига боғлиқ бўлмайди, у ўз қонунлари асосида ривожланади, демак, тил табиий ҳодисалар қаторидан ўрин олиши керак. Бундан тил дунёдаги бошқа табиий ҳодисалар сингари ўз-ўзинча пайдо бўлади, ривожланади, кези келганда, йўқ бўлади, ўлади деган маъно келиб чиқади. Тил кишининг табиий хусусиятлари (масалан, юриш, нафас олиш, овқатланиш ва бошқалар) га хос нарсадир. Олма дарахти маълум вақт ўтиши билан олма ҳосили берганидек, одам боласи маълум ёшга етганда гапир-ра бошлаши керак. Бундай фикрни илгари сурган олимларда баъзи «далиллар» ҳам бор эди. Улар латин, санскрит (қадимги ҳинд тили) каби ўлик тилларни мисол қилиб кўрсатишади. Мазкур фикр тарафдорлари ўз назарияларини асослашда немис идеалист файласуф олими Гегелнинг абсолют ғоясидан фойдаланадилар. Тилнинг пайдо бўлиши ва ривожланиши ана шу абсолют ғоянинг ҳаракати деб билишди, бу эса нотўғри тушунчадир.

Материалистик тилшунослик тил табиий ҳодисадир, деган ғояни рад этади. Тилнинг пайдо бўлиши ва тараққиёти инсоният жамияти билан узвий боғланган. Ф. Энгельс ўзининг машҳур «Маймуннинг одамга айланишида меҳнатнинг роли» асарида тилнинг келиб чиқи-

шини асослашда асосий эътиборни кишининг ижтимои меҳнатига қаратади. Материалистик таълимотга кўра жамият аъзолари маҳсулот ишлаб чиқарар ва у айирбошлар эканлар, ўзаро ишлаб чиқариш муносабатига киришадилар. Бу муносабат туфайли кишилар орасида алоқа зарурияти туғилади. Бундай муаммо фақат одамлар орасида воситачи, фикр алмашиш қуроли бўлиши тил ҳал қилди.

Жамиятдан ташқарида яшаган инсон боласи қанча умр кўрмасин, у гапирмайди. Чунки тил наслдан наслга авлоддан авлодга ўтмайди, яъни унинг ирсиятига ҳандай алоқаси йўқ. Ирсият қонунига биноан, болани биологик, антропологик хусусиятлари (танасининг шаклининг ранги, юз тузилиши ва бошқалар) авлоддан авлодга ўтади, лекин ўзбек онасида туғилган бола фақат ўзбек тилида гапиради дейиш нотўғридир. У қай тилда гапира бошлаши, қайси она тилида, қайси ижтимои муҳитда тарбияланишига боғлиқ: агар чақалоқ рус тилида тарбияланса, русча, тожиклар ичида тарбияланса тожикча гапиради.

XX аср бошларида Ҳиндистонда рўй берган воқеа мавзуга яхши далил бўла олади. У ерда бўрилар тўда орасида икки қизчага дуч келинди. Қизчалардан бири 2, бошқаси 7—8 яшар бўлган. Улар бўриларга хос хатти-ҳаракатлар қилишган, лекин гапиришни билишмаган. Ҳиндистонлик психолог олим бу икки гўдакни дастлаб уйда, кейинчалик каттасини (кичиги кўп вақт ўтмаган касалланиб вафот этган) болалар уйида тарбиялаган. Бу қиз яна 10 йил атрофида умр кўрди, аммо тил юриш-туришида айтарлиқ муваффақиятга эриша олмади. Бу йиллар мобайнида у 45 га яқин сўзни ўрганди, лекин улардан гап туза олмади. Бу воқеани чуқур таҳлил қилган психологлар, социологлар, тилшунослар:

1. Тил табиий ҳодиса эмас.
2. Тилнинг пайдо бўлиши учун кишилик жамият бўлиши шарт.
3. Тил-нутқ муҳити боланинг чақалоқлигида яратиши ва чақалоққа бир томонлама тил таъсири ўтказиш муҳим ҳал қилувчи аҳамиятга эга.
4. Тил ва тафаккур бир вақтда пайдо бўлади, бири ривожланади, бири иккинчисиз яшай олмайди, дег хулосага келдилар.

«Тил ҳам олинг каби қадимийдир, тил амалий, ҳақиқий олингдир, бошқалар учун ҳам мавжуд бўлган ва ҳа...

ди шу туфайли мен учун ҳам мавжуд бўлган онгдир, бинобарин, тил онг каби бошқа кишилар билан муомала қилиш эҳтиёжи зарурлиги туфайли пайдо бўлган»¹.

Шундай қилиб, тил ижтимоий характерга эга, чунки у жамият тараққиёти, меҳнат фаолияти жараёнида юзага келади. Тил фақат жамиятда, одамлар орасида мавжуд бўладиган ижтимоий қуролдир. Тилнинг тақдири унинг яшаши, ривожланиши фақат шу тилда гаплашувчи жамиятга боғлиқ. Тил жамият билан пайдо бўлганидек, жамият билан бирга ўлади. Юқорида лотин, санскрит тиллари эга олиниб ўлик тиллар деб айтилганди, чунки бу тилларда гаплашадиган, уни ўз она тили деб ҳисоблайдиган халқ йўқ, ҳозирги кунда бу тилларнинг луғат таркиби, товушлар мажмуи, грамматикаси бор, улар тўғрисида фикр юритиш, бошқа тиллар билан қиёслаш мумкин. Аммо бу тилларда ривожланиш йўқ, қадимдан қандай бўлса, ҳозир ҳам шундай ва шундайлигича қолаверади.

Мустақил ишлаш учун савол ва топшириқлар

1. Тилшунослик фани қандай масалалар билан шуғулланади?
2. Нима учун тилшунослик фанининг ўрганиш соҳаси ва мавзуси бир-биридан фарқланади?
3. Тилни тилшуносликдан ташқари яна қандай фанлар ўрганади?
4. Микролингвистика ва макролингвистика нима ва у қандай масалалар билан шуғулланади?
5. Тил ва тил тўғрисидаги тушунчаларни таърифланг.
6. Тил ва бошқа алоқа воситалари ўртасидаги ўхшашлик ва фарқни тушунтиринг.
7. Тил табиий ҳодисами ёки ижтимоийми?
8. Тил ва жамият орасидаги боғлиқликни асосланг.
9. «Тилшуносликка кириш» курсидан практикum қўлланмадаги иккинчи машқни бажаринг².

¹ К. Маркс ва Ф. Энгельс. Немис идеологияси. Марксча-ленинча философия хрестоматияси, I-том, Тошкент, 1971, 61-бет.

² Ш. Каримов. «Тилшуносликка кириш» курсидан практикum. Тошкент, «Ўқитувчи» 1987.

МУНДАРИЖА

<i>Сўз боши</i>	3
ТИЛШУНОСЛИҚ ФАНИНИНГ УРГАНИШ СОҲАСИ ВА МАВЗУСИ	5
ТИЛ — ИЖТИМОИЙ ҲОДИСА	8
Мустақил ишлаш учун савол ва топшириқлар	10
ТИЛНИНГ ПАЙДО БЎЛИШИ ВА РИВОЖЛАНИШИ.	
Тилнинг пайдо бўлиши тўғрисидаги асосий фараз- лар	12
Тилларнинг шаклланиши ва ривожланиши	16
Мустақил ишлаш учун савол ва топшириқлар	21
ФОНЕТИКА. Нутқнинг фонетик жиҳатдан бўлиниши	22
Бўғин	25
Фон ва фонема	29
Супрасегмент элементлар	36
Нутқ товушларининг ўзгариши	38
Товуш ва ҳарф	41
Мустақил ишлаш учун савол ва топшириқлар	42
МОРФОЛОГИЯ. Нутқни энг кичик маъно англатувчи	43
бирликларга ажратиш	43
Морф ва морфема	45
Морфеманинг турлари	45
Соддалашув	48
Қайта тузилиш	50
Мураккаблашув	51
Мустақил ишлаш учун савол ва топшириқлар	52
ГРАММАТИК МАЪНО	53
Тилнинг грамматик воситалари	55
Аффиксация	55
Оҳанг	55
Мелодика	56
Такрор	57
Супплетивизм	59
Сўз тартиби	62
Мустақил ишлаш учун савол ва топшириқлар	64

Грамматик категория тушунчаси	66 ✓
Асосий грамматик категориялар	70
Грамматик сон категорияси	73
Келишик категорияси	76
Грамматик замон категорияси	78
Мустақил ишлаш учун савол ва топшириқлар	82
Сўз туркумлари	84
Тилларда сўз туркумлари	87
Мустақил ишлаш учун савол ва топшириқлар	89
ЛЕКСИКОЛОГИЯ	90
Сўз — лексикологиянинг ўрганиш мавзуси ва тил- нинг асосий бирлиги	92 98
Сўз ва тушунча	99
Лексик маъно ва унинг турлари	102
Лексик маънонинг кенгайиши ва торайиши	103
Сўзларнинг маъно муносабатларига кўра турлари. Синонимлар	104 105
Омонимлар	107
Антонимлар	108
Тилларнинг луғат таркиби	110
Неологизмлар	111
Сўз яшаш	111
ЛЕКСИКОГРАФИЯ	112
Мустақил ишлаш учун савол ва топшириқлар	115
СИНТАКСИС	118
Гап синтаксиси	119
Гапнинг турлари	122
Гап бўлаклари	127
Сўз бирикмалари	130
Синтактик муносабат турлари	130
Гапнинг актуал бўлиниши	134
Мустақил ишлаш учун савол ва топшириқлар	135
КОММУНИКАТИВ ТИЛШУНОСЛИК	138
Матн тилшунослиги	139
Матннинг таърифи ва бирлиги масалалари	140
Матнни ташкил қилувчи birlikлар	143
Матннинг таркиби	144
Матндаги синтактик боғланиш воситалари	145
Матн турлари	149
СОЦИОЛИНГВИСТИКА	152
Социоллингвистик тил типологияси	160
Мустақил ишлаш учун савол ва топшириқлар	166
ТИЛЛАРНИНГ ТИПОЛОГИК ТАСНИФИ	166
Қиёсий типология	169
Генетик типология	175
Морфологик типология	179

Мустақил ишлаш учун савол ва топшириқлар . . .	186
Лингвистик таҳлил методлари	188
Мустақил ишлаш учун савол ва топшириқлар	200
Фикр алмашиш эҳтиёжининг тиллар тараққиётига таъ- сири	203
Мустақил ишлаш учун савол ва топшириқлар	216
Ёзув. Ёзувнинг пайдо бўлиши	217
Графика	223
Орфография	224
Ёзувнинг махсус турлари	227
Мустақил ишлаш учун савол ва топшириқлар	229
Тилнинг систематик хусусиятлари	231
Тил ва тафаккур	237
Психологик тилшунослик	240
Нутқнинг яратилиши	243
Фойдаланилган адабиётлар рўйхати	252

На узбекском языке

НИСКУЛОВ МАХАМАДАВАС ТУРСУНОВИЧ

ВВЕДЕНИЕ В ЯЗЫКОЗНАНИЕ

Учебное пособие для студентов филологических
и романо-германских факультетов
университетов и пединститутов

Издательство «Ўқитувчи» 1992

Муҳаррир, Т. Жўргов
Бадний муҳаррир Ж. Одилов
Тех. муҳаррир Э. В. Вильданова
Мусаҳҳиҳа Д. Умарова

ИБ 5552

Теришга берилди 15.07.91. Босишга рухсат этилди 20.01.92. Формати 84×108¹/₁₆. Кегль 10 шпонсиз. Литературная гарнитураси. Юқори босма усулида босилди. Шартли б. л. 13,14. Шартли кр-отт. 14,1. Нашр. л. 13,77. Тиражи 6000. Зак. 2423. Баҳоси 16 с 50 т.

«Ўқитувчи» нашриёти. Тошкент, Навоий кўчаси, 30. Шартнома 15—92—91.

Ўзбекистон Матбуот давлат комитетининг Тошполиграфкомбинати. Тошкент, Навоий кўчаси, 30. 1992.

Ташполиграфкомбинат Государственного комитета Республики Узбекистан по печати. Ташкент, ул. Навои, 30.